

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Supt îngrijirea d-lor :

D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, G. SANDU-ALDEA, ION SCURTU
PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI
PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

- M. SADOVEANU. — La schitul Brătești.
D. ANGHEL. — Nemulțumitul (poesie).
ION ADAM — Pe mare.
C. TEODORESCU. — Cintece.
C. SANDU-ALDEA. — Pescar de Islanda (trad. din P. Loti).
ST. O. IOSIF. — «Sanda» (reflecții).
Sc. — Cronică.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani
In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară 10 lei
In străinătate . 12 ,

„MINERVA”
INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURA
BUCUREȘTI. — B-dul Academiei 3.

A apărut: EDIȚIA II-a

Cum iubește o fată

NUVELE
DE
VASILE POP

PREȚUL: LEI 1.50
De vânzare la toate librăriile

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară 10 lei
În străinătate 12 »

LA SCHITUL BRĂTEȘTI

In 1899.

Intr'o Duminică călduroasă de Iulie o iaū de la Pășcani peste deal, spre schitul Brătești. Ieșind din Vatra Pășcanilor trecem peste piriul Tăbăcăriei, apoi urcăm dealul pe un drum bine pietruit. Și în virf, pe un platou larg, ne oprim, spre a privi în valea largă a Siretului. Departe, spre răsărit, se vedea dealul Osoiului, dincolo de huceagurile și de luncile riului, dincolo de podul alb de fier al liniei trenului. Satul Blăgești se risipea supt o coastă; mai sus, ruinile vechii biserici a logofătului Tăutu... Toată copilăria mea, în multe veră, ducându-mă la scădat la podul Siretului, am privit cu sială spre ruina aceia neagră deasupra căreia se învîrteau uli orî stăncuțe. Acuma nu părea micșorată de depărtare, dar parcă era mai singuratică, și dealul în juru-i părea mai gol, întinzîndu-se departe spre miază noapte, frămîntîndu-se, împădurîndu-se, pînă la tirgul Lespezi, în ceață...

Indărăt privind, vedeam desfășurîndu-se Vatra pînă la curțile căzute ale Roznovanului și pîn'la biserica naltă, măreață a lui Mihaiū Racoviță. Acuma—de cînd aū prins a intra în atelierul gării flăcăi gospodari, învățînd meserii și deșghețîndu-se — satul s'a întins. Aū prins a se arăta case acoperite cu șindrilă și cu tablă, cu ferestre mari, cu zăplazuri nalte. La geamuri strălucesc în lumină florî. Și se găsesc tot mai mulți gospodari cuprinși cari nu sufăr la poarta lor pe feciorii arendășești, veniți să-i îndemne la munca boiereasă pe nimic în zilele grele ale iernii.

Și dincolo, spre asfințit, se arată alte sate, pe coasta pădurii. Abia se zăresc. Pădurea le stăpînește pe coamă de deal venind de departe, tocmai de la Baia, și mergînd în colo, la vale, spre Roman,—pădure tare și veche de fagi.

Lăsăm în stînga Stolnicenii cu bisericuța-î galbenă, și-o pornim repede pe marginea unui pămînt desfundat, hrentuit, plin de cioate și de săpături în prund roș. Aici a fost odată pădure. Cioatele au fost scoase. Și proprietarul are de gînd să scoată griu și din aceste prundișuri, — saū, și mai bine, să-l vîndă pentru imaș oamenilor săraci.

Ajungem după un ceas și jumătate de drum între seminceri Brăteștilor. Drumul trece pe supt o boltă naltă de fagi. La dreapta, în pădurea bătrînă, a fost durat schit de călugări cu gospodărie întinsă, cu livadă și cu rîmnic; iar în stînga, drept supt poala fagilor, amestecîndu-se chiar cu începutul pădurii, se întinde satul Brătești, împărțit în două: în Romîni și Lipoveni.

În ziua liniștită de Iulie, pădurea parcă doarme. Nu se clatină o frunză pe fagi bătrîni. Intrăm la schit pe o odaie curată, ajungem la biserica mititică, în ograda cu pajiște verde mărginită în fund de casele starețului și de chiliile puținilor călugări. Pășim ca printr'un loc pustiu; abia într'un tîrziu se arată un călugăr bătrîn, adus de șale, pășind cu greutate, sprijiniindu-se la fie-care pas în cîrjă. Trece, nu ne simte, nu ne vede, nu ne-aude. Și 'n lenea cuprinsului parcă-și deschide pleopa o fereastră: un stor se ridică. Și capul vioi, deștept, cu barba cărunță, frumoasă, a părintelui Castandie, se arată. I-auzim și glasul, un glas domol, care nu răsună tare, spre a nu deștepta parcă somnia chinoviei.

Sfinția sa părintele Castandie ne poștește în odăile sale strimte, curate și răcoroase. Sintem prietini vechi. Și intrăm îndată în vorbă asupra gospodăriei schitului. Și așăm vești despre vaci, despre tauri, despre finul din poieni și despre ogoarele cu păpușoiu. În urmă părintele își amintește că sintem drumeți veniți pe căldură, se scoală și bate de două ori cu o cîrje în dușumeaua săliței. Și intră în scurt, aducînd dulceață și pahare brumate cu apă rece, o gospodină tinără, îmbrăcată cuviincios în haine cernite.

«Nepoată-mea! vorbește zimbînd părintele Castandie. Parcă vă cunoașteți...

— Da, ne cunoaștem...» șoptește nepoata, rumenindu-se ușor... Și ne îndeamnă să luăm din dulceața de fragi.

După ce rămînem singuri, părintele Castandie, cu zîmbetu-î blajin, cu înfățișarea-î de boier vechiu, începe să ne vorbească așezat despre necazurile lui de demult, despre călugăria în care a socotit să găsească liniște.

«Multă vreme, zice sfinția sa, — multă vreme după ce m'am călugărit, am suferit... am crezut să găsesc liniște, dar am robit, am

suferit, m'am canonit. Și după ce m'am făcut egumen, am căutat eū vreme îndelungată așa, un loc retras, unde să pot veni, unde să pot trăi nesupărat de nimeni... Ș'acu, slavă Domnului, aici, la Brătești, sint mulțumit... Năcaz cu monahii n'am, căci is bătrini și puțini... Am o leacă de gospodărie, niște vițișoare, ceva pămînt... Am și grădinile dimprejurul schitului, livezile, rîmnicul plin de carași și de crapî... Acu a dat Dumnezeu și m'am liniștit aici și trăesc și eū în tihnă...»

Sfinția-sa ședea răsturnat în scaunu-î moale, cu miinele împreunate pe pîntece, învîrtindu-și degetele cele mari unul în jurul altuia, ne grăia și ne zîmbea cu o mulțămire aleasă.

Am umblat apoî singuri prin livezile încărcate de roadă, pe mările rîmnicului adînc și negru — și am ieșit într'un tîrziu pe supt fagiî bătrini în sat, la Brătești.

Am umblat o vreme pe ulițele Lipovenilor, printre gospodăriile împrejmuite cu zăplazuri nalte. Gospodari bărboși se odihneau la porți ; iar, ici-colo, zăream capete bălăi de femei, îmbrobodite în tistimeluri portocalii. Și umblînd printre ogrăzile acestea mari, totdeauna pline de noroi, pe lingă gospodarii în cămăși roșii încheiate pe umăr, mă gîndeam la vechile mele științi despre acești Muscali pribegiți. Știam încă din copilărie că la Brătești-Lipoveni flăcăii și fetele nu ies la joc, nu cîntă seara pe lună, nu se întilnesc la pirleazuri. Știam că bărbații și femeile duc o viață de muncă aspră, îndărătnică, întunecată. Din truda lor izbucneau cu toții, în sărbători, — cînd veneau la tîrg și se îmbătau în crișme... Citeodată sfirșeau printr'o bătae cruntă, altă dată se suiau clae peste grămadă în căruțe și porneau în goană îndărăt spre satul lor cu cîntece sălbatic chiuite. Iar acasă, înainte de a se culca, trebuiau să-și calce femeile cu cizmele lor uriașe. Auzisem dela Romîniî noștri și despre unele eresuri de-ale lor, despre credinți neguroase, despre neconținute schisme. Aveam știință că Lipovenii dela Brătești nu se însoară după cum li-î voia și după cum îi îndeamnă inima. Că flăcăul, cînd îi venea vremea să se gospodărească, e dus de cei mai în vîrstă la biserică și e legat la ochi. Fetele intră și ele și se lipesc de ziduri, toate fetele de măritat precum și cele rămase nemăritate. Si flăcăul umblă bijbăiud, caută la întîmplare, prin întuneric, pînă ce pune mîna pe un trup tăcut... Fata aceea-î soția lui. Aceia se va încovoia, va răbda și va suferi supt stăpinirea lui...

Treceam printre multe gospodării întemeiate. Zăream în ogrăzile norioase cai de muncă, numai cai, — căci în satul lipovenesc nu se găsește o păreche de boi ; vedeam popii de cînepă, — pregătiți

pentru vânzare bănoasă ; zăream livezile, grădinile de zarzavat ; dar n'auzeam un cîntec, un strigăt vesel, o izbucnire de ris. Arare, se arăta, în deschizătura unei porți, un copilaș bălan, cu părul zbîrlit, în cămeșuică roșie.

Ne întoarserăm încet, prin liniștea zilei. Ne abăturăm la crișmă. Acolo zarvă mare. Se cinsteau gospodarii pe-un cap. Ceî ce nu se înfrăteau la biserică și la mormînt, — aici ciocneau pahare de rachiu. Romînii rîdeau vesel și închinau ; Lipovenii își scuturau bărbile mari, băteau cu pumnii 'n mese, și se uitau turbure, chiuind răgușit.

Satul moldovenesc se întindea liniștit cu căsuțele lui la poala pădurii. Bătrînii și babele își odihneau la porți ciolanele în mîngierile fierbinți ale soarelui. Cîte-un godac mușlua pe sub gardurile de nuiele ; cucoși începură să cinte prelung, cu trîmbițări melodioase.

«Are să ploaie...» auzirăm de undeva, un glas.

Și cum umblam lin, agale, — după ce intrarăm în răcoarea fagilor, deodată sosi pînă la noi adierea unei alăute. Suna moale în bolțile pădurii, întovărășită de hangul melancolic al cobzei. Ne îndreptarăm spre ea ; ne apropiam și sunetul creștea ; — și deodată printre stilpii cenușii ai pădurei se arătară colorile de flori ale horei. Supt un fag uriaș, un semicerc dintr'o poiană largă, — juca tinereța satului hora legănată. Și în iarba mătăsoasă stăteau la un loc mamele, privind.

După liniștita chinovie a egumenului Castandie, după tăcerea întunecoasă a satului de Lipoveni, după îmbulzeala crișmei, — simții par'că o adiere prin suflet. Mă simțeam mișcat, ca 'n rari ceasuri ale vieții. Poate nu mă așteptam la o horă în codru ; poate în bolțile pădurii suna mai dulce alăuta ; poate ceiace vedeam îmi aducea aminte de lucruri vechi, de răsunete din trecut ; nu știu ; îmi amintesc că stăteam la o parte dincolo de marginea poienii, ascultam, și priveam la jocul de lumină și de colorii.

Dar cucoșii nū cîntaseră zădarnic în sat. Pe nesimțite pornise de la munte năvală de nourî. Un fior ușor începu să poarte frunza pădurii în susur neliniștit. Și 'n scurt se auzi departe, departe încă în depărtate funduri, vestea furtunei.

O pînză neagră năvăli peste coama fagilor. Soarele pieri. Și fără veste pîriură în frunzișuri cele dintăiu picături rari și grele.

O învălire de glasuri tinere, de chicote, de risete limpezi, de hohote sfărîmă cîntecul lăutarilor. Hora se risipi deodată. Flăcăi, fete, neveste, copii, se repeziră, se năpustiră printre copaci, — risipa de glasuri se depărtă, se mai auzi cît filfiură fustele și cămășile înflo-

rite, — apoi Jeodată, cu o foșnire năprasnică, se abătu furtuna dela miază noapte. Sus în bolta neagră de nourî, tresări o sîrmă de foc tremurată, răsucită; pădurea pocni și se cutremură pînă în adincuri, și pale învirtejite de ploaie se izbeau în frunzișuri; apoi se risipeau ca o puzderie umedă, ne învăluiau în adăpostul nostru, supt fagul bătrîn al horei.

MIHAIL SADOVEANU.

NEMULȚUMITUL.

Venea 'nflorit de alge, de foî, și scoici barbare,
Vuind urca pe dune enormul ocean;
Venea ca un logodnic svîrlind mărgăritare
Și ramuri rupte 'n treacăt din codrii de mărgean.

Cu pletele sburlite sălta pe estacade,
Jși anina în pripă splendidele-î dantele,
Și iar le lua ca 'n urmă mai albe în cascade,
Să le resfire 'n soare supt geamurile mele.

Pierea apoi prin peșteri, și-acolo ca avarii,
Ce-și vîntură într'una grămezile de aur,
Rostogolea pietrișul adus de milenarii.
Făcîndu-și socoteala imensului tesaur.

Se înălța pe urmă și iar venea aproape
Să-mi plîngă supt fereastră — o jalnic Ocean!
Ce-ți mai lipsește oare cînd ai alțtea ape,
Și 'n ele-alțtea perle și aur și mărgean?

D. ANGHEL.

P E M A R E

Lumina aprinsă de raze, cade de sus ca un înfec de arșiță. Căldura a scos pe oameni de prin case și-a golit străzile, ca s'aducă lumea pe malul mării. O boare proaspătă din larg, vine ca o desmerdare de răcoare.

Ziua e plină de soare, iar zarea mării de albastru. În întinsul obosit al apei, e o discordare leneșă de forțe. Valurile stinse, lăsate, își desdoae încet coamele moi, ca niște suspine târzii.

Tricornurile albe ale bărcilor, se încrucișează din mers și se întrec în sbor, pe perspectiva mării. Pescarii se grăbesc voioși să exploateze bogăția apelor. Se ved desfăcându-se plăși, cari s'aruncă în undă, prin scăpărarea razelor. Brațe vînjoase se încoardă pe mînerile ușoare ale vislelor, pe cînd apa tăiată spumează ușor sub creasta prorelor. Funicarea bărcilor ține un timp, pentru ca pe urmă să se împrăstie în larg, să se răslețească departe, ca niște aripî desprinse, care se sbat pe imensitatea mării.

Mi se face dor de-o izolare în larg. Fac semn unui barcagiu cunoscut și el îmi înțelege gîndul. Mă adulmece infinitul albastru și atmosfera escitantă a mării.

— Ești gata, Curti?

— Gata suntem...

Barca hurue pe drugii de lemn puși podiș din mal pînă'n cuprinsul apei. Arapul meu înfige lopoțile în nisipul din margine și opintindu-se odată, lunecăm cu barca pe substratul tremurat și nesigur al mării.

Ce miros pătrunzător și umed, de ferigî putrede și apă proaspătă, care te renaște și te atrage pînă'n fundul cerului. Te simți regenerat de la primele adieri, sănătatea parcă-ți pătrunde brusc pînă în profundul țesuturilor, pe cînd porțile uimite ale minței, se deschid gîndurilor bune.

Cu cît ne îndepărtăm de țărîm, cu atît valurile se desfac în unde mai largi și mai săltate. Orașul rămîne în urmă, acoperit ca într'o maramă și căpătînd farmecul contururilor nehotărîte. Din înnecul luminei albe se aleg cupolele bisericilor și minaretele subțiri ale geamiilor. Hotelul Carol, trufaș și întărit de stînci, părea o cetățuie a mării. Orașul tot s'arată ca supt o lumină nouă. Vila Sutzu își ascunde în fund defectele de stil, și fantastizată de mirajul depărtărei, ia înfățișarea unui castel medieval, spînzurat pe stînci, deasupra talazurilor.

Rătăceam în goana bărcii, copleșit de muțenia dinprejur și de nesfirșitul zărilor. Respirarea largă a valurilor umflate tot mai mult, îmi da avînt închipuirei și pluteam ca'n amăgirea poveștilor. Am trecut prin timp și peste unde, fără să-mi dau seamă că prea m'am îndepărtat. Într'un moment nu s'a mai văzut orașul, așa în cît nu mai știam pe ce să-mi razim privirile. Cupola plină de lumină a cerului, se vedea căzută pe apă cu marginele pe ori-

ronturi. De-odată se simte o boare iute, trecînd rece prin aer. Fața mării se încrețește ca de-o sgribulire neașteptată de frig.

— Intoarcem, boierule?

Era primul cuvînt ce-mi adresa barcagiul de două ceasuri aproape. Imi știa obiceiul și cînd mă simțea pornit pe tăcere, nu-mi strica jocul gîndurilor. Acum însă Curti părea îngrijorat.

— Are să se schimbe vremea și noi ne-am prea îndepărtat de țărni...

— Și ți-e frică de mare?

— Mie, nu...

Curti lasă lopețile, mai răsullă și ștergîndu-și sudoarea de pe frunte și din lungul pieptului deschiat, își îndeasă fesul peste lina creată și stufoasă, care-i năpădea capul.

Vîntul se 'ntărește, iar valurile încep să se miște, ca destinate din legăturile adîncului.

— Intoarce, Curti.

— Mie nu mi-e frică de mare...

O invaziune de nourî groși, coprinde curățenia cerului și-l întunică ca o erupțiune noroioasă de vulcan. Valurile cresc și se încordează în coamele lor albite de spumă.

Curti scuipe a isbîndă în palme și coprinzînd c'o privire zarea neguroasă, implintă lopețile adînc în apă. O namilă de val, cu fruntea băloasă și învinețită, cu creștetul clăbucit și speriat, se prăvale detunînd în coasta bărcei și ne ridică apoi hohotînd în spinarea lui gheboasă. Un salt și apoi un gol brusc, ca o gură de himeră flămîndă, ne supse într'o prăpastie adîncă de apă. Ne-am văzut căzuți ca între niște ziduri prăvălitate pe care crește un mușchi verde. O amețeață scurtă, c'o svîrcolire de șarpe care-și caută ieșirea și ne-am trezit deodată ridicăți iarăși sus, în lumina cernită și străbătută de furtună, suspendați ca în aer pe umerii valurilor.

Prăbușirea dintre talazuri, îți rupe brusc senzația de lumină și te simți ca rostogolit în întuneric. Jocul salturilor urmează același schimb de cădere și înălțare, prin explozia de spumă improșcată și stropii împrăștiați din toate părțile. Cerul sguduit de tunete amenință să se surpe. Din cîte un punct îndepărtat al mării, grăbesc bărcile pescarilor întîrziată. O dezolare tristă se lasă peste dungile de valuri, revărsate în cascădări spumegoase. Gemetele înfundate ale mării, se înăbușe de forfotirea spumei topite. Pescărușii albi, zăpăciți de furtună, tae cu aripele lăsate, cîte o coamă de val, pîndind peștii năucii de frămîntarea apei.

Orizontul umed și rece atărnă pleoștit de greutatea norilor. Picuri care încep a cădea de sus, ajung sărați și grei, prin amestecul improșcat al valurilor suflate de vînt. Pustiul plînge și se vaită, pe cînd sara întinde veșnița întunericului peste lume. Orașul cari-și aprinde luminile, ne îndeamnă să grăbim vislitul. Din înegurarea aceea de case și geamuri cari clipește, nu se mai alege nimic în noaptea grea, decît aburirea slabă de lumină, către care mergem ca în spre mîntuire. Marea răscolită și furioasă, rămîne nugină

în urmă, ca o bestie flămîndă, care amenință și blastemă între maluri, ca dintr'o cușcă de piatră în care e închisă. Cînd m'am văzut pe țărm, am răsuflat ca după o luptă și m'am gîndit fără să vreau la viața trecătoare a omului, față de veșnicia trufașă a elementelor.

— Ce mic e omul, Curti, în fața mării!..

— E mic, dar al dracului, că tot el o stăpînește.

— Și asta e o mîngiere.

Am lăsat marea să se bată de maluri acolo în întineric și ridicîndu-mă pe-o cărare clisoasă sus pe mal, m'am afundat grăbit pe drumul casei. Din urmă venea vuetul talazurilor și bufniturile valurilor zdrobite de stînci.

ION ADAM

CÎNTECE

— DE PRIN STRĂINII —

I.

*Acel, ce-ți dele harul vieții, sfînt e,
Căpșor cu negru păr ca fața murei;
Ah, cui lăsa-vei ochii mari să-î cînte
Și cui, să-ți înflorească fragul gurei?*

II.

*Cînd treci pe dinnaintea casei mele,
Tot sîngele în față-mi năvălește
Șusemeni unei prinse turturele
Se sbate inima-mi, de se sfîrșește.*

III.

*Cu suflet drag îți dau această floare:
E cea mai bună soră a visării;
Lu piept tu pune-o bine primitoare
Și, vezi, pe visător nu-l da uitării.*

IV.

*Pleacă să-mi caut inima perdută.
Un oarecare-mi spuse că-î la tine.
Atunci, ți-o fac și ție cunoscută:
Rămie: nicăeri nu-î e mai bine.*

V.

*Acei, ce văd în cîntu-mă bucurie,
Șor fi zicînd: norocul e cu dînsul;
Dar, numai unul, cel din ceruri, știe,
Cît mă încearcă, după cîntec, plînsul.*

VI.

*Zi-î, Doamne, vîntului să-mi deie sborul:
Să merg la ea, să-î mîngîi dulce mina,
Căci nu-î mai mare zbulcium de cît dorul,
Cînd te-a cuprius și ți-e departe zîna.*

VII.

*Amar suspin, ce nu-ți mai afli locul,
Te du din inima-mă înfrîntă, du-te
Acolo, unde știi că-mă stă norocul
Și vorbe bune du-î pe întrecute.*

VIII.

*Cînd clopotele cheamă la 'nviere
Și clericii își murmură cîntarea,
Credința mea pe tine mi te cere,
Lumină, ce te-ascunse depărtarea.*

C. TEODORESCU.

PIERRE LOTI

PESCAR DE ISLANDA

PARTEA DOUA

II.

.....
În Bretania, pe după mijlocul lui Septembrie, într'o zi răcoroasă. Gaud mergea singurică prin stepa Ploubazlanecului în spre Pors-Even.

Corăbiile islandeze sosiseră de-aproape o lună — afară de două care pieriseră în furtuna aceea din Iunie. Dar *Maria* ținîndu-se bine, Yann și toți ceilalți de pe puntea ei, erau acum acasă, liniștiți.

Gaud se simția foarte turburată la gândul că se ducea la acel Yann.

O singură dată îl văzuse de la întoarcerea lui: cînd au fost cu toții să petreacă pe micul Silvestru la plecarea lui la oaste. (El petrecuseră pînă la diligență, el plîngînd puțin, bătrîna bunică plîngînd mult. Plecase la cazarma din Brest). Yann care venise și el spre a săruta pe micul lui prieten, se făcu a 'ntoarce capu 'ntr'altă parte cînd ea se uită la el și cum era multă lume în jurul acelei trăsuri — alți recruți care se duceau și ei, rude adunate acolo spre a-și lua rămas bun de la ei — nu și-au putut vorbi.

Atunci ea luă la urma urmelor o mare hotărîre și puțin cam sfioasă se ducea acum la alde Gaos.

Tatăl ei avusese pe vreunuri niște afaceri cu acel al lui Yann (afaceri de acelea încurcate, care între pescari, ca și între țărani, nu se mai sfîrșesc) și îi datora o sută de franci din vînzarea unei bărci care se făcuse *în parte*.

— Tată — spusese ea — ar trebui să mă lași să duc eu acești bani. Mai întăiu aș fi mulțămîtă să văz pe Maria Gaos și apoi m'aș bucura foarte mult să fac acest drum depărtat, eu care n'am fost nici-odată atît de departe în Ploubazlanec.

În adîncul ei, ea avea însă o curiositate neobișnuită pentru familia lui Yann, pentru satul lor, pentru casa lor în care va intra, poate, într'o zi.

În cea mai de pe urmă convorbire avută cu Silvestru înaintea plecării lui, el i-a lămurit cum s'a priceput, sălbătăcia prietenului său:

— Vezi, Gaud, așa e el! El nu vrea să se însoare cu nimeni. O idee care i-a intrat lui așa în cap. Numai marea o iubește și într'o zi ne-a spus chiar, în glumă, că i-a făgăduit să se însoare cu ea.

Ea i-ar ierta însă apucăturile sale. Și amintindu-și bunul lui suris cînstit din noaptea de bal, începea iar să nădăjduiască.

Dacă l'ar găsi acasă, nu-i-ar spune, de sigur, nimic. Gîndul ei nu era de a se arăta atît de îndrăzneată. Dar el revăzînd-o de-aproape, i-ar vorbi poate.

III.

Mergea de un cîas, sprintenă, muncită de gînduri, respirînd adierea sănătoasă ce venea din largul mării.

La răs_pintii erau ridicate cruci pe care se vedea răstîgnut cite un Cristos.

Cînd și cînd ea străbătea cătune mici de marinari, bătute tot anul de vînturi și care aveau culoarea stîncilor. Intr'unul, unde drumeacul

se strîmta de-odată între ziduri întunecate, între înalte coperișuri de paie, ascuțite ca cele ale colibelor celtice, o firmă de circiumă o făcu să surîdă: «la cidru chinez». Doi chinezi în rochie verde și roșie, cu cozile pe spate, beau cidru.

De sigur o fantezie a vre-unui matelot întors de pe acolo... Merghind, ea se uita în toate părțile: oamenii cari sînt prea ocupați de scopul călătoriei lor se bucură mai mult ca alții de micile amănunte ale drumului.

Micul sat era acum departe în urma ei și cu cît înainta mai mult pe această ultimă limbă de pămînt breton, cu atît se răreau mai mult arborii, cu atît era mai trist cîmpul.

Terenul era ondulat, stîncos, și de pe toate înălțimile se vedea marea cenușie. Nicî un copac nu se mai zăria acum, nimic de cît cîmpul neted, cu iniștri verzi și cu divini răstigniți ici colo, zugrăvind pe cer marile lor brațe întinse în chip de cruce, dînd acestui ținut înfățișarea unui uriaș loc de dreptate.

La o răspîntie păzită de unul din acești Cristoși uriași ea nu știa pe care drum să apuce din cele două cari fugeau printre garduri de mărăcină.

O fetiță care venia se potrivea de minune spre a o scoate din încercătură :

— Bună-ziuă, d-șoară Gaud !

Era o mică Gaos, o surioară de a lui Yann. După ce o sărută, o întrebă dacă ai ei sînt acasă.

— Tata și mama da ! Numai frate-meu Yann — zise micuța fără nici umbră de răutate — e dus la Loguivy, dar cred că nu va întîrzia mult.

El nu era acasă, tocmai el ! Tot acest nenoroc care — îl depărta de ea pretutindeni și întotdeauna. Ea se gîndi dintru'ntîi să-și amie pe altă dată visita. Dar ce te faci cu această fetiță care a văzut-o pe drum și care ar putea vorbi ? Ce-ar spune cei din Pors-Even ? Atunci ea se hotărî să meargă înainte, zăbovind cît mai mult pe drum, spre a-î da timp de întors.

Cu cît înainta mai mult spre acest sat al lui Yann, spre acest virf perdut, cu atît mai aspre și mai triste se înfățișau lucrurile. Acest aier curat al mării care făcea oamenii mai voinici, făcea plantele mai mărunte, mai scurte, mai îndesate, pe pămîntul uscat. Pe cărare se tirau *gobmons*, și frunzișuri *din altă parte*, arătau că o altă lume nu era departe. Și acele ierburî împrăștiu în aier mirosul lor sărat. Gaud întilnia ue-orî trecători, oameni de mare, care se vedeau

de departe în acest ținut pustiū desemnându-se mai măriți pe linia înaltă și îndepărtată a apelor.

Piloți sau pescari cari păreau totdeauna că pindesc în depărtare, că veghiază în spre largul mării, îi dădeau bună-ziuă. Fețe oacheșe foarte bărbătești și foarte hotărîte, supt cite o șapcă de marinar.

Dar vremea nu prea trecea și ea nu știa ce să mai facă spre a-și lungi drumul, iar oamenii se mirau văzînd-o cit merge de încet.

Ce să facă oare la Loguivy? Poate umblă după fete. Ah! De-ar fi știut ea, ce puțin se sinchisea el de fetele frumoase! Dacă avea dorință de vre-una din ele din timp în timp, n'avea decît să se înfățișeze. *Fetișele din Paimpol* — cum zice bătrînul cîntec islandez — sînt cam nebuna-tece de trup și nu se împotrivesc de loc unui flăcău atît de frumos. Dar el se dusese să porunciască ceva la un împletitor din acel sat, împletitor care singurul în tot ținutul se pricepea să împletească un coteț de prins raci. Numai la dragoste nu-î sta lui mintea în momentele acelea.

Ea ajunsese la o bisericuță ce se zăria de departe pe o înălțime.

Era o bisericuță sură, foarte mică și foarte veche. În mijlocul uscăciunei de prin prejur un buchet de copaci suri și ei și desfrunziți deja, îi făcea un fel de păr risipit în toate părțile ca de o mină ce-ar fi trecut prin el.

Și această mină era tot aceea care cufunda bărcile pescarilor, veșnica mină a vînturilor de apus, care culcă în sensul valurilor ramurile strîmbe de pe țărături. Bătrîni arbori crescuseră de-a curmezișul și cu crengelile încurcate, îndoindu-și spatele supt apăsarea de veacuri a acelei mîni.

Gaud ajunsese aproape la sfîrșitul drumului ei, căci aceasta era bisericuța din Pors-Even. Ea se opri acolo spre a mai cîștiga timp.

Un mic zid surpat pe ici-colea, însemna împrejur un ocol ce închidea morții. Și toate erau de acciași culoare: bisericuța, arborii și mormintele, tot locul părea pălit ca de soare, ros de vîntul mării. Acelaș lichen cenușiu cu pete galbene ca de pucioasă, acoperea, nenumeratele pietre noduroase și sfinții de granit cari stăteau în firi-dele zidului.

Pe una din acele cruci — de lemn, era scris cu litere mari un nume: *Gaos*. — *Gaos Joël, de 90 de ani*.

Ah! Da! Bunicul! Ea știa asta! Marea nu vruse pe acest bătrîn marinar. De altfel era nataral ca multe din rudele lui Yann să doarmă în această curte și ar fi trebuit să se aștepte la aceasta. Totuși acel nume citit pe acel monument îi făcu o impresie penibilă.

Pentru a pierde un minut mai mult, ea intră să spuie o rugăciune

supt acest pridvor vechiu, micșor, ros, văruiat cu var alb. Dar se opri acolo cu și mai mare strângere de inimă.

Gaos! Iar acest nume, săpat pe una din plăcile frumose, cum se obișnuiește a se pune spre a păstra amintirea celor ce mor în largul mărilor.

În amintirea lui

Gaos, Jean-Louis

În vîrsta de 21 ani, matelot pe puntea corabiei *Margueritta*

pierit în Islanda, în 3 August, 1877

Odihnească în pace!

Islanda! Mereu Islanda! La intrarea în această capelă, pretutindenî erau țintuite alte plăci de lemn, cu nume de marinari morți. Aici era locul destinat celor din Pors-Even care pier în valuri. Apucată de o neagră presimțire, îi părea rău că a venit aici. Văzuse și în biserica din Paimpol acest fel de inscripție, dar aici în acest sat, mormîntul gol al pescarilor islandezi era mai mic, mai vechiu, mai sălbatec. De fiecare parte era cîte o bancă de granit, pentru văduve, pentru mume și acest loc jos, neregulat, ca o peșteră, era păzit de o bună Fecioară, foarte veche, vopsită din nou în roz, cu mari ochi răutăcioși și care semăna cu Cybela, zeița primitivă a pămîntului.

Iar Gaos!

În amintirea lui

Gaos, Francois

soțul Anei-Maria de Goaster

căpitanul vasului *Paimpolais*,

perdut în Islanda de la 1 la 3 April 1877.

cu 23 de oameni ce alcătuiau echipajul său.

Odihnească în pace!

Și jos două oase de mort puse în chip de cruce, supt o căpățină neagră, cu ochi verzi, pictură naivă și macabră, amintind încă barbaria altor timpuri.

Gaos! Pretutindenî acest nume!

Un alt *Gaos* care se chema *Yves*, fusese smuls de pe corabia lui și pierise în împrejurimile lui *Norden-Fjord*, în Islanda, la vîrsta de 22 de ani. Placa părea așezată acolo de multă vreme și el trebuia să fie uitat de mult.

Citind, îi venia pentru Yann avînturi de duiosie dulce, dar puțin și cam desnădăjduită. Niciodată, niciodată nu va fi al ei. Cum să-l dispute ea mării, cînd atîția alții din neamul lui pieriseră în ea, strămoși, frați, cari trebuie că semănau mult cu el.

Intră în biserica deja întunecată, abia luminată prin ferestrele

sale joase cu pereții groși. Și acolo cu inima plină de lacrimi ce voiau să cază, ea îngenunchie spre a se ruga înaintea sfinților și sfințelor uriașe, înconjurați de flori grosolane, și care atingeau bolta cu capetele lor. Afară vîntul care se stîrnise, începuse a geme, ca și cum ar fi adus țării bretone, plîngerile tinerilor morți.

Seara se apropia și Gaud trebuia decî să se hotărască a face vizită și a îndeplini însărcinarea ce-și luase.

Ea începu decî a merge mai departe și după ce întrebă prin sat, găsi casa lui Gaos care era adăpostită de o înaltă stîncă. Te urcai la ea pe vre-o 12 trepte de granit. Tremurînd puțin la ideia că Yann s'ar fi putut întoarce, ea străbătu grădinița unde creșteau tufănele și ventrilică.

Intrînd, spuse că a adus banii după luntrea vîndută și fu poftită foarte politicoasă să stea jos pentru a aștepta să se întoarcă șeful casei, spre a-i semna chitanța. Ochiul ei căutară pe Yann prin atîta lume ce se afla acolo, dar nu-l găsiră.

Ai casei erau foarte ocupați. Pe o masă mare și foarte albă, se tăiau deja bucăți dintr'o stofă nouă de bumbac, pentru costumele numite *ceruite*, pentru viitorul sezon de Islanda.

— Vedeți, d-șoară Gaud: trebuie fiecăruia cîte două rînduri complete acolo!

O lămuriră cum făceau apoi spre a vopsi și cerui aceste veștminte de sărăcie. Și pe cînd i se arăta cu deamănuntul, ochii ei priviau cu băgare de seamă această casă a familiei Gaos.

Era rînduită în felul tradițional al colibelor bretone: o sobă uriașă îi coprindea tot fundul și paturii cu scrinuri se rînduiau pe delături. Dar această locuință n'avea întunecimea, nici melancolia, colibelor de plugari, care sînt totdeauna pe jumătate ascunse în pă nînt, la marginea drumurilor. Era curățică și luminoasă, ca de obicei la oamenii de mare.

Mai mulți mici Gaos erau acolo, băeți sau fete — toți frați de-ai lui Yann, — fără a mai socoti pe doi inși mai mari cari navigau. Și pe de-asupra o micuță de tot, bălaie, curățică și tristă care nu semănă cu ceilalți.

— Una pe care am luat-o de suflet anul trecut — zise mama lui Yann — Aveam destui și noi, dar ce vreți, d-șoară Gaud: tatăl ei era pe corabia *Maria-Dien Vaime* care a pierit în Islanda, în sezonul trecut, precum știți. Împărțindu-ne copiii noi vecinii, nouă ne-a căzut asta.

Auzînd că e vorba de ea, mica luată de suflet, inclină capul și surise, ascunzîndu-se pe după micul Laumec Gaos, cu care se avea mai bine.

În toată casa se simțea bună starea și sănătatea fragedă se vedea înbobocind pe toate acele fețe roze.

Se grăbiau spre a primi pe Gaud ca pe-o frumoasă domnișoară a cărei vizită face cinste familiei. O poftiră pe o scară de lemn nouă-nouă, în camera de sus, care era fala locuinței. Ea își aducea bine aminte istoria construcției acestui etaj, căci Yann i-o povestise în noaptea de bal: bătrînul Gaos și cu vărul său, pilotul, găsiră în canalul Mănecei o rămășiță de vas părăsit.

Această odaie a corăbiei înecate era frumoasă și veselă în albeața ei nouă-nouă. Erau într'însa două paturi după moda orașelor, cu perdele de persiană roză și o mare masă în mijloc. Pe ferestre vedea tot Paimpol-ul, toată rada, cu *Islandejii* la locul de ancorat și cu trecătoarea pe unde se duc.

Ea nu îndrăsnea să întrebe, dar ar fi voit să știe unde dormia Yann. De sigur că pe cînd era copil a trebuit să locuiască jos, în vre-unul din aceste vechi paturi, cu scrinuri. Dar acum poate că dormea aci, între aceste frumoase perdele rose. I-ar fi plăcut să știe amănunte din viața lui, să știe mai ales cum își petrecea lungile serî de iarnă...

...Pași grei pe scară o făcură să tresară.

Nu! Nu era Yann, ci un om care semăna cu el, de și avea părul alb, care avea aproape statura lui, și care era drept ca și el: era bătrînul Gaos care venia de la pescuit.

După ce o salută și întreabă de pricina vizitei, el îi iscăli chitanța, ceea ce ținu cam mult, căci mîna lui nu mai era foarte sigură — zicea el. Cu toate acestea el nu primea această sută de franci ca o plată definitivă, care să-l despăgubiască de această vînzare de barcă. Nu! Numai ca o arvună! Va mai vorbi el despre asta cu d. Mével. Iar Gaud, căruia puțin îi păsa de bani, avu un mic surîs aproape nevăzut, care vroia să zică: Bun! Va să zică nu s'a sfîrșit încă daravera aceasta! Se aștepta ea la asta! De altfel îi părea bine să mai aibă încă afaceri cu alde Gaos.

Ai casei păreau că vor să 'și ceară iertare de lipsa lui Yann, ca și cum ar fi fost mai cîstit ca toată familia să fie acolo spre a o primi. Tatăl poate că ghicise chiar, cu istețimea lui de vechiu marinar că feciorul lui nu era indiferent acestei frumoase moștenitoare, căci stăruia să vorbească mereu despre el:

— Mă mir foarte mult — spuse el. — Niciodată nu întîrzie atît de mult pe-afară. S'a dus la Loguivy, d-șoară Gaud, să cumpere niște coșuri de prins raci de mare. Precum știți: e marea noastră pescuire de iarnă.

Ea, distrată, își prelungea visita, de și înțelegea că sta prea mult și inima i se strîngea la gîndul că nu-l va mai vedea.

— Ce poate să facă un om cu minte ca el! La circumă nu e de sigur. Numai de asta nu ne temem noi cu feciorul nostru. Nu zic : așa cite odată, Dumineca, împreună cu camarazii... Știi d-șoară Gaud, cum sînt marinarii... Ei, Doamne Sfinte ! De ce să te lipsești de toate, cînd ești flăcău ? Dar lucrul se întîmplă rar cu el ; e un om cu minte, putem să spunem.

Dar noaptea se apropia, costumele începute fură strînse și lucrul întrerupt. Micii Gaos și mica adoptată, așezați pe lavițe, se îngheșuiau unul în altul, întristați de ceasul nehotărît al serii și privind pe Gaud, ca și cum s'ar fi întrebat :

— Acuma, de ce nu se duce ?

Și la vatră, flacăra începea a lumina roșie, în mijlocul amurgului ce cădea.

— Ar trebui să stați să mîncăm cu toții, d-șoară Gaud !

Oh ! nu ! Asta nu se putea. Singele i se ridică în obraji la gîndul că a întîrziat prea mult. Ea se ridică și-și lua rămas bun.

Tatăl lui Yann se ridică și el pentru a o însoți o bucată de drum, până dincolo de o oarecare băltoacă singuratecă unde arbori vechi, fac o trecătoare neagră.

În timp ce ei mergeau alături unul de altul, ea se simțea apucată de respect și duiosie pentru el și îi venea să-și vorbească întocmai ca unui părinte, în avînturile ce o cercau, dar cuvintele i se opriau în gît și ea nu spunea nimic.

Mergeau prin vîntul rece al serii care mirosea a mare, întîlnind ici colea cruci sinistre și pietre pe cîmpul neted, orî colibe închise, întunecate supt coperișul lor cocoșat, sărmane cuiburi în care erau ghemuiți pescari.

Ce departe era acest Pors-Even și cît întîrziase ea !

Une-orî întîlneau oameni care se întorceau din Paimpol sau din Loguivy. Văzînd cum se apropie aceste siluete de oameni ea se gîndea de fie-care dată la el, la Yann. Dar cum el era ușor de recunoscut de la distanță, era repede desamăgită. Picioarele ei se împiedicau în lungi burueni negre, încurcate ca un păr lung.

Erau *goemoni* ce se tîrau pe pămînt.

La crucea de la Plouëzoc'h ea salută pe bătrîn, rugîndu-l să se întoarcă. Luminile din Paimpol începuseră să se vadă și nu mai avea de ce să-și fie teamă.

Ei ! De data asta s'a sfîrșit !... Și cine știe cînd va mai vedea pe Yann ?...

Nu i-ar fi lipsit pricină spre a se mai duce pe la Pors-Even, dar par-că i-ar fi stat rău să mai înceapă această vizită. Trebuia să fie mai curagioasă și mai mândră. Dacă ar fi fost acolo măcar Silvestru, singurul căreia ea îi destăinuia secretele ei, ea l'ar fi pus să se ducă la Yann din partea ei, pentru a-l face să se lămurească. Dar el plecase și pe cîți ani?..

IV.

— Să mă însor? spunea Yann părinților lui seara, — să mă însor? Ei, Doamne, dar la ce? Fi-voi eu vre-o dată atît de fericit ca aci, cu voi? Fără griji, fără ceartă, cu nimeni, cu supa caldă în fie-ce seară cînd mă întorc de la mare? Înțeleg eu prea bine, n'aveți grijă, că e vorba de aceea care a venit la noi astăzi. Mai întîi, eu nu prea înțeleg ce poate avea o fată atît de bogată cu niște sărmani ca noi. Și apoi, nici asta, nici alta, nu! M'am gîndit bine: nu mă însor. Nu mi-e în gînd de loc să mă însor.

Cei doi bătrîni Gaos se priviră tăcuți, adînc desamăgiți, căci după cîte vorbiseră ei împreună, erau siguri că această fată n'ar fi refuzat pe frumosul lor Yann. Dar ei nici nu încercaseră să mai stărue, știind că e în zadar. Mama lui mai ales înclină capul și nu mai scoase un cuvînt. Ea respecta dorințele acestui fiu mai mare, care avea aproape rang de șef de familie. De și era tot-deauna foarte dulce și foarte duios cu ea, mai supus ca un copil în ceea-ce privea lucrurile mărunte ale vieții, Yann era de mult stăpîn absolut pe cele mari și scăpa de ori-ce presiune cu o independență liniștit de sălbatecă.

Nu sta nici-odată tîrziu seara, obișnuind ca și ceilalți pescari să se scoale pînă a nu se face ziuă. Și după ce mănăcă, mai aruncînd cea din urmă privire la coșurile lui din Loguivy, la plășile lui nouă-nouțe, el începu a se desbrăca de la ceasurile opt, cu spiritul în aparență foarte liniștit. Apoi se sui să se culce în patul cu perdele de persiană roză, pe care'l împărția cu frățiorul lui mai mic, Laumec.

V.

...Silvestru, micul confident al Gaud-ei, era de două săptămîni la casarma din Brest—foarte strein, dar foarte cuninte; purtînd ștremgărește gulerul său albastru răsfrînt și șapca cu pomponul roșu. Îi sta minunat de bine ca marinar cu înalta lui statură și mersul lui legănat. În adîncul sufletului, îi părea însă rău mereu de bătrîna lui bunică. Și rămăsese tot copilul nevinovat de altă dată.

Numai într'o seară se îmbătase cu alții din partea locului, căci așa

e obiceiul. Se întorseseră la casarmă un lanț întreg, ținându-se de braț și cîntînd cît îi luaū gura.

De asemenea într'o Duminecă se duse la teatru, sus, la galerie. Se juca una din acele mari drame în cari marinarii, înfuriați în contra vînzătorului de neam, îl primiau cu un *hu!* pe care-l scoteau toți de odată și care făcea un sgomot adînc ca vîntul dinspre Apus. Lui i se păruse mai ales că era prea cald, că nu era nici aier, nici loc de ajuns. Vrînd să-și scoată tunică fu dojenit de către ofițerul de serviciu. Și pe la sfîrșit. adormi.

Intorcîndu-se la casarmă, pe după miezul nopții, întilni femeii destul de înaintate în vîrstă, cu capul gol și cari se plimbaū în sus și 'n jos pe trotuare.

— Ascultă, frumosule, — spuneau ele cu niște glasuri groase, răgușite.

El înțelese foarte bine numai de cît ce voiaū ele, ne fiind atît de naiv, cum ai fi putut crede. Dar amintirea bătrînei sale bunice și a Mariei Gaos, inviate de odată în sufletul lui, îl făcure să treacă pe lîngă ele foarte desprețuitor, uitîndu-se la ele de la înălțimea frumuseței și tinereței lui, cu un suris de batjocură copilărească. Iar femeile fuseseră foarte mirate de purtarea acestui matelot:

— L'ai văzut? Ia uită-te la el! Ia seama, fugi, fătul meu! Fugi să nu te mîncăm.

Și sgomotul lucrurilor foarte urite pe care i le strigaū, se pierdură în larma nedeslușită care umplea străzile în această noapte de Duminecă.

El se purta și în Brest ca și în Islanda, ca și în largul mării, rămăsese virgin.—Dar ceilalți nu-l luaū în ris, pentru că era tare, ceia ce însuflă respect marinarilor.

(Va urma)

C. SANDU-ALDEA.

« S A N D A »

— REFLECȚIILE UNUI SPECTATOR —

Hebbel, unui dintre cei mai mari dramaturgi germani, spune într'un loc că e colosal de greu să faci o dare de seamă asupra unei piese de teatru, căci ți se cere să prefaci drama într'o nuvelă, să fii însuși un *creator* prin urmare. Un lucru de care nu-și dau seama micii tirani ai croniceii noastre teatrale, cînd în cîteva cuvinte aranjază ceea ce numesc ei fabula sau scheletul piesei, aruncă apoi cîteva aprecieri, după împrejurare, asupra autorului,

asupra montării, complimentează pe artiștii favoriți și-și văd apoi de afaceri cu conștiința împăcată că și-au făcut datoria. Îi vezi seara la teatru, plimbându-și nasul pe sus, cu un aer de superioritate imperturbabil, sau fixând cu obrăznicie din mijlocul sălii pe sărmanul public, care, avid de zilnica proză anostă, va înghiți a doua zi banalitățile acestor dispensatori de glorie. O fi avînd rostul ei de existență și speța asta parasitară a teatrului modern, ca și o anumită critică literară din ziarele și revistele noastre — un rost care se reduce la afaceri de culise, de bucatărie, care nu ne privesc. E destul să spun că aprecierile acestui soi de critici sunt dictate mai în totdeauna de interese cu totul străine de artă.

Ceeace vreați să fac aici, nu este decî o «Cronică teatrală». Sunt reflecțiile unui spectator, care a asistat la prima reprezentație a *Sandei*. Nu cred că mai e nevoie nici să dau subiectul acestei drame în trei acte. Voiu afirma numai că e o piesă interesantă, alcătuită cu pricepere, spirituală și cu un substrat moral, — decî trebuie *răzută*. Și ceva mai mult: este ceeace ce se chiamă în viața teatrală *un succes*.

E adevărat că toate împrejurările au contribuit pentru ca acest succes să fie desăvîrșit. În primul rînd curentul pentru piesele originale. Fără a mă face ecoul unor polemici mai mult sau mai puțin interesate și ele, constat că avem un public foarte dispus să întîmpine cu însuflețire pe un autor indigen, chiar neconsacrat, cînd se prezintă în condiții fericite. E un public care știe să sublinieze cuvintele de spirit cele mai subtile, prinde cu multă ușurință situațiile cele mai fine și nu-și cruță aplausele și rechemările cînd sunt meritate. Un semn îmbucurător pentru vremea noastră și care ne face să întrezărim existența Teatrului Național nu numai asigurată de subvenția ce i-o acordă Statul, ci și îndreptățită de un repertoriu ales, de piese originale, într'un viitor nu tocmai depărtat. Seara de Marți publicul ne-a dovedit că nu cere decît autori buni pe care să-î aplaude și să-î impună. Totuși nu trebuie să uităm un alt element de succes al reprezentației de Marți seara: și anume situația de care se bucură d. Florescu în societatea noastră. Cine știe dacă prezența acelei lumi elegante care împodobește lojile cu luxul enorm al toaletelor atitor doamne din lumea mare, dînd sălii întregi un aspect de gală, de sărbătoare neobișnuită, nu se datora la urma urmei faptului că premiera acestei piese se da pentru scopurile de binefacere ale unei distinse societăți: «Leagănul sfînta Ecaterina»? E întrebarea dacă acelaș public de elită ar fi alergat cu aceeași grabă binevoitoare să vadă piesa vre-unui autor lipsit de avantajele ce ți le dă o anumită categorie socială? Logic ar fi ca talentul să fie apreciat oriunde și salutat cu aceeași căldură în orice condiții se găsește. Din nefericire, o parte destul de mare din societatea noastră înaltă disprețuiește literatura națională, care nu este totuși lipsită de probleme originale și, ca orice literatură tînără, în haosul de curente care o domină, deschide uneori perspective nouă, destul de interesante. Orice s'ar zice, această literatură a noastră se înfățișează cu un caracter specific care nu merită disprețul de pînă acum. Din motive binecunoscute, pă-

tura superioară a neamului nostru în ultimele decenii n'a dat aproape nici o atenție, și nici un sprijin moral acestei literaturi. E caracteristic că de la marea generație a lui Alexandri, nici un nume de boer nu s'a mai înscris în cartea de aur a gloriilor noastre literare. *Franțuzismul* a tot stăpînitor ne-a răpit cîteva talente pe care nu e locul să le numesc aci. Era fatal ca cine nu vorbește, nici nu citește romînește, să scrie într'o limbă străină, cînd are ceva de spus. Dar tocmai de aceea succesul răsunător al piesei d-lui Florescu înseamnă mai mult decît un succes efemer: este o *cucerire*! Iar spectatorul român care a urmărit nu numai acțiunea prinsă în scene reale și destul de frumos redată de artiști, ci a căutat să-și dea seama și de atmosfera ce învâluie această dramă ruptă din viața noastră de azi, va avea încă un motiv să felicite pe autor și să vadă într'insul un erou aproape: căci e un eroism să arzi cu fierul roș al satirei celei mai aspre, rănilor societății în care trăești.

În orice caz, încă un semn al vremilor...

St. O. IOSIF.

C R O N I C A

Societatea «Carmen» de supt conducerea d-lui Kiriac, maestrul neobosit, înscrie o biruință încă în activitatea sa. Concertul pe care l-a dat Marți 19 Februarie, a fost ascultat de un public foarte numeros și aplausele repetite răsplăteau fie-care punct din program; succesul o fost atît de mare, în cît concercul se va repeta, la 7 Martie.

* * *

Dintre publicațiile din urmă ale «Bibliotecei pentru toți», editate de librăria L. Alcalay, însemnăm în deosebire: «Antologia sanscrită» (Nr. 285) a d-lui G. Coșbuc, o colecție de traduceri din literatura indică ale maestrului traducătorilor noștri, cu o introducere și note lămuritoare; un mănunchiu de schițe și nuvele (Nr. 301) ale d-lui I. A. Bassarabescu; o nuvelă, «La gura văii», (Nr. 302) a scriitorului popular d. N. Rădulescu-Niger; o traducere în versuri a tragediei lui Euripide, «Ecuba», de un nume nou, d. Eugen Dinescu, și o prețioasă colecție de fabule moderne (Nr. 303) ale d-lui G. Ranetti.

* *

Festivalul Castaldi din ziua de 24 Februarie a întrecut toate așteptările.

Publicul mișcat a ascultat cu sfințenie, aclamînd pe autor după fie-care bucată. Programul era alcătuit numai din operele d-lui Castaldi, și în afară de *il Giorno* și grandiosul poem *Thalatta* în care vibrează toate sonoritățile mării, s'a cîntat operele inedite: *Marsyas*, un mare poem simfonic, care ar fi de dorit să se repete ca să poată fi înțeles în toată plenitudinea, precum și delicioasa *Tarantella* napolitană, și *Intermezzo*, — amîndouă aceste din urmă făcute numai pentru instrumente de coarde.

Orchestra, a fost condusă de însuși compozitorul.